

Den hetaste platsen i helvetet

Neutralitetets krisen för nutidens bibliotekarier

Joseph Good

*”Mischiate sono a quel cattivo coro
de li angeli che non furon ribelli
né fur fedeli a Dio, ma per sé fuoro.”*

*”Blandade är de med den usla skara
av änglar vilka varken gjorde uppror
mot Gud eller var trogna, men neutrala.
(Dante Alighieri, Divina Commedia, Inferno, Canto III, 37-39)*

Tvärtemot vad som brukar sägas är inte de hetaste platserna i helvetet reserverade för dem som förblir neutrala i kristider, i alla fall inte enligt Dante Alighieri. Men det betyder inte att de neutrala kommer lätt undan i Dantes gudomliga ordning. Dante placerar dem som varken var för eller emot Gud – ”non furon ribelli né fur fedeli” - i ett alldeles eget område precis vid ingången till helvetet. Deras lott är långt ifrån avundsvärd, som Dantes guide, Vergilius, berättar:

*”Questi non hanno speranza di morte,
e la lor cieca vita è tanto bassa,
che ’nvidiosi son d’ogne altra sorte,
Fama di loro il mondo esser non lassa;
misericordia e giustizia li sdegna:
non ragioniam di lor, rna guarda e passa.”*

*”Allt hopp om att få dö har de förlorat,
och deras blinda liv är så föraktligt
att avundsvärt dem syns vart annat öde.
Rykte förvägrar världen dem; Guds misskund
och rättvisa försmår dem; låt oss icke
orda om dem, men gå med öppna ögon.”
(Inferno, Canto III, 46-51)*

Det låter illa nog. Det är därför konstigt att historien felaktigt tillskriver Dante att ha överlämnat dem som gjort sig skyldiga till neutralitet till de hetaste platserna i helvetet. Är inte ”blint liv” och avund gentemot ”vart annat öde” alldeles tillräckligt, när man betänker allt annat som ligger och pinas i Helvetet (enligt Dantes vittnesbörd)?

Första kopplingen till Dante och neutraliteten

Faktum är att den första kopplingen mellan Dante och neutraliteten som ”den yttersta synden” gjordes av president John F. Kennedy. Kennedy höll ett tal i Bonn 24 juni 1963, när fördraget om den tyska fredskåren undertecknades. Där fällde Kennedy följande kommentar: ”Dante sade en gång att de hetaste platserna i helvetet är reserverade för dem som behåller sin neutralitet i tider av moralisk kris.”⁽¹⁾ Kanske tänkte han felaktigt på de tidigare nämnda raderna 37-65 i Canto III i Dantes Inferno eller kanske var Kennedy säker på att Dante, i sin vida syn på mänsklig moral, hade likställt neutralitet och bristen på moraliskt initiativ med den största synd en mänsklig varelse kunde begå. När allt kommer omkring måste vi tänka på vilken tid Kennedy levde i;

Europa hade under de senaste femtio åren slitits sönder av två världskrig, varav det sista, genom det mest fruktansvärda folkmord, nästan hade utplånat ett helt folk. Förintelsen skulle heller aldrig ha blivit så effektiv som den blev utan det villiga, ja ivriga, deltagandet av polis och paramilitära organisationer i de nationer som Tredje Riket lade under sig, som t.ex. Frankrike.⁽²⁾ "Neutraliteten" hos de fransmän och tyskar som stod vid sidan om när deras vänner och grannar fördes bort till Buchenwald och Natzweiler-Struthof kan mycket väl ha varit i Kennedys tankar när han stod på tysk mark och talade den där dagen 1963.

"Neutral"?

Vad betyder då egentligen "neutral"? Schweiz tycks vara sinnebilden för "neutralitet". Ändå konspirerade den schweiziska regeringen, tillsammans med det schweiziska banksystemet, för att smuggla ut miljoner av tyska Mark, som stulits från judar, från Nazi-Tyskland när Förintelsen pågick som värst.⁽³⁾ Samtidigt upprätthöll Schweiz en officiell politisk neutralitet som gjorde det möjligt att skydda gränserna genom hela kriget och undgå anklagelser för krigsbrott efter krigsslutet. Man kan ifrågasätta hur "neutral" denna "neutralitet" var om Schweiz i det fördolda agerade som bankagent för naziregimen medan det förblev politiskt obesudlat på den internationella fronten. Detta leder till nästa fråga: är detta neutralitetens sanna ansikte? Gjorde Schweiz skenbara neutralitet det möjligt att, på en moralisk nivå, rättfärdiga finansiella affärer med naziregimen, vilka i sista hand bidrog till Förintelsen? Det går inte att komma undan Schweiz neutralitet, eftersom den deklarerades inför världen; när allt kommer omkring kan Schweiz ha varit mer neutralt än någon trodde.

För det verkar faktiskt som om det i neutraliteten ligger ett förnekande av moraliskt ansvar. Både president Kennedy och Dante Alighieri förstod att det hos den dygdlige medborgaren finns en inneboende moralisk plikt att ta sig an vardagliga händelser, att forma och definiera dem. I Dantes fall var dygd lika med religiös fromhet, i Kennedys fall att vara delaktig i det demokratiska systemet. Men i båda fallen förstod de här männen farorna med att tillåta människor att stå som neutrala åskådare när historien passerade förbi. Kennedy ansåg att sådan passivitet ledde till okontrollerbara nedåtgående spiraler av politisk och social oro; Dante ansåg att moralisk likgiltighet utgjorde en fara för en människas själ.

Bibliotekariens ansvar

Hur förhåller sig en bibliotekaries sociala ansvar till kraven på neutralitet? Påståendet att en bibliotekarie har ansvar för att neutralt förmedla båda sidor av en sak, bara för att säkerställa att båda sidor kommer till tals, verkar, i bästa fall, vilseledande. Själva uppfattningen att båda sidor av en sak alltid skulle vara likvärdiga, och därför har rätt till lika stor del av allmänhetens uppmärksamhet, innebär moralisk relativism. Men det ligger också något mer försåtligt i en sådan praxis. Det är uppfattningen att man till varje pris måste ge offentlighet åt en idé, oavsett dess egentliga värde. I sådana fall kommer idén i andra hand, efter kravet på att förmedla den. Idén förlorar därigenom all relevans i kulturellt och intellektuellt hänseende.

Ta t.ex. den diskussion som nu pågår för fullt om att lära ut intelligent design i USA:s klassrum. Gerald Graff, professor i engelska vid University of Illinois, skrev en bok i vilken han förespråkade att lärare skulle "undervisa om konflikten" kring en akademisk fråga, så att studenterna skulle förstå sammanhanget. Den djupare, uttalade tanken här är att kunskap varken är något som passivt ges eller enbart en fråga om personlig uppfattning, utan något som uppstår i en

smältdegel av konflikter. Boken heter "Beyond the Culture Wars : how Teaching the Conflict can Revitalize American Education".

Religiösa högern

Den religiösa högern fångade upp Graffs tanke och "kidnappade den", för att använda hans egna ord. Det kulturkrig som Graff försökte förbättra har nu, perverst nog, inkorporerat hans egen idé som ett vapen att avlossas mot dem som företräder den rationella humanismen.⁽⁴⁾

Graffs tanke gör det möjligt för den religiösa högern att vända uppmärksamheten från det relativa värdet på den idé de åberopar – i det här fallet intelligent design – och i stället fokusera på teoretiska uppfattningar om frihet och forskning. Sanning och verklighet går isär; själva idén är inte längre det intressanta. Det centrala blir i stället uppfattningen att en fråga (oavsett sina enskilda förtjänster) ska ha rätt till åtminstone lika mycket akademisk uppmärksamhet som sin motsats, i stället för att själva idén ägnas verkligt intellektuellt arbete.

Vilka blir konsekvenserna av detta? Helt enkelt att vilken idé som helst kan vinna erkännande när uppmärksamheten väl har vänts från vad den påstår till någon allmän sanning eller värdering som skenheligt kan bekräftas. Man lämnas, inte med ett argument för en idé, utan bara med den kvasireligiösa förvisningen att idén måste försvaras för det allmännas bästa. Om detta är vad en bibliotekarie reduceras till – att ge offentlighet åt argument enbart därför att de existerar i opposition till folkliga, moraliska eller etiska idéer – då torgför bibliotekarien verkligen en uppsättning tomma varor: idéer berövade varje moralisk eller intellektuell konsekvens.

Biblioteken tappas relevans?

Bibliotekariens själva utrymme i den sociala och politiska diskursen hotas av neutraliteten. Genom att erbjuda neutrala svar i en kulturell atmosfär, som alltmer präglas av partigångande, frånhänder sig bibliotekarien möjligheten att definitivt vända den våg av negativa utbildningstrender, som har lett till minskat inflytande för biblioteken i det amerikanska samhället. Neutrala svar på de viktiga frågorna om homoäktenskap, gottgörelse till afro-amerikaner och positiv särbehandling sätter fortlöpande bibliotekens relevans i det samtida samhället på spel. Om bibliotekarien inte kan motiveras att ta ställning i pressande sociala frågor utifrån en känsla av moralisk plikt, så borde han eller hon av rent egenintresse bryta sin neutralitet.

Charles Knowles Bolton slog fast att ”etik ... har varit självklart i hans yrke även om det inte uttryckts i en regelsamling”.⁽⁵⁾ Denna moralisk/etiska syn på bibliotekarieryrket tycks konstigt nog ha kommit på avvägar nu för tiden. Det finns en omfattande diskussion om professionella normer och kompetenser men det talas mycket litet om en etisk bas för dem. Utan en etisk bas blir dessa standarder huvudsakligen tvådimensionella. Det krävs moralisk övertygelse för att få en professionell norm att fungera: vanan att blaserat låta vilken idé som helst, oavsett dess relativa moraliska värde, passera biblioteket på vägen till låntagaren är en förolämpning mot den moderna bibliotekariens professionella principer.

Moralisk relativism

Neutralitet är den logiska slutsatsen av moralisk relativism; det är den hållning som blir följden om man låter tillfälliga händelser snarare än av konsekventa och orubbliga övertygelser styra ens etiska ställningstagande. Moralisk relativism förnekar alla allmängiltiga fasta principer: det är vägen till den hetaste platsen i helvetet med ett uppehåll i Auschwitz på vägen. Mussolinis egna ord om ämnet moralisk relativism bör tjäna som en stridssignal för varje bibliotekarie som tänker förhålla sig avvaktande och invänta resultatet av den socio-politiska konflikt som våra offentliga bibliotek nu står inför:

”Allt jag har sagt och gjort under de här senaste åren har varit relativism genom intuition... Om relativism betyder förakt för fastställda kategorier och för människor som hävdar att de är bärare av en objektiv, odödlig sanning ... då finns det ingenting mer relativt än fascistiska attityder och handlingar.”⁽⁶⁾

NOTER

1. Quote # 1211, Bartleby's Quotations. <<http://www.bartleby.com/73/1211.html>>
2. For a thorough discussion of this phenomenon, see Susan Zuccotti's *The Holocaust, the French and the Jews*. NY: Basic Books, 1993 Susan Zuccotti is noted Holocaust expert and has authored, amongst authored works, *Under His Very Window: The Vatican and the Holocaust in Italy* (Yale University Press: 2000)
3. See Address to the United Jewish Appeal National Young Leadership Conference, Washington, DC, March 23, 1998 by Stuart Eizenstat, Under Secretary of State for Economic, Business, and Agricultural Affairs http://www.state.gov/www/policy_remarks/1998/980323_eizenstat_ngoldhtml
4. For a further discussion, see Stanley Fish's recent article, "Academic Cross-Dressing: How Intelligent Design Gets its Arguments From the Left" in *Harpers* 311 (1867), December 2005
5. Bolton, Charles Knowles. "The Ethics of Librarianship: A Proposal for a Revised Code." *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, Vol. 101, *The Ethics of the Professions and of Business* (May, 1922)138-146.
6. Benito Mussolini, *Diuturna*. Milan: Imperia, 1924, pgs. 374-377

Översättning Berith Backlund
Dante-citaten Ingvar Björkeson
Bilder: Klara Persson

Joseph Goods artikel har tidigare varit publicerad i Progressive Librarian #28. Joseph var då referensbibliotekarie vid Hillsborough County Library System